



Ett starkt och konsistent samband mellan e-cigarettor och rökdebut

E-cigarettor initierar rökning bland tonåringar och unga vuxna. Det är mer oklart huruvida e-cigarettor ökar risken för att rökningen också blir en regelbunden vana.

Våren 2017 hade var tredje niondeklassare i Sverige provat e-cigarettor.¹ Av de elever som hade provat e-cigarettor var cirka 75 % icke-rökare. Anledningen till varför man först provar e-cigarettor och inte cigaretter kan bero på mer goda smaker, mindre lukt och uppfattningen att e-cigarettor är mindre farliga än vanliga cigaretter. Utöver direkta effekter från exponeringen för e-cigarett aerosol kan användningen av e-cigarettor bland unga icke-rökare påverka den framtida hälsan genom att rökvanebeteendet ändras så att e-cigarettorna blir en inkörsport till nikotinberoende och traditionell cigarettkonsumtion.

En systematisk översikt av vetenskapliga studier visade att användningen av e-cigarettor ökade risken för att senare börja röka.^{2,3} Jämfört med att inte ha använt e-cigarettor ökade användning av e-cigarettor risken för rökning med 3,5 gånger vilket reflekterade ett starkt samband. Att detta effektmått representerade det sammanvägda resultatet från 7 olika studier som var och en fann ett statistiskt signifikant och positivt samband mellan att ha använt e-cigarettor och senare initierat rökning utgjorde ett starkt bevis för sambandets konsistens. Fyra olika forskargrupper låg bakom de sju studierna som också hade skillnader i urval, åldersprofil (snittåldern vid baslinjen varierade från 14 till drygt 23 år) och datainsamlingsmetoder.

En longitudinell undersökningsdesign utgjorde ett starkt bevis för att e-cigarettor föregick rökning i tiden och att möjliga förklaringar om omvänd kausalitet undveks (att tidigare rökare började använda e-cigarettor vid baslinjen och återgick till rökning vid uppföljningen). Alla studierna undersökte personer som aldrig hade rökt vid en viss tidpunkt (och eliminerade alla som hade rökt) och huruvida dessa hade använt e-cigarettor vid samma tidpunkt och i vilken utsträckning detta var associerat med att ha rökt 12-18 månader senare.

Det observerade sambandet mellan användning av e-cigarett och senare rökning var direkt eftersom studierna tog hänsyn till andra faktorer som indirekt skulle kunna förklara sambandet (så kallad confounding). Studierna mätte plausibla indirekta effekter från demografi, miljö och intrapersonella egenskaper (inklusive kända riskfaktorer för rökning).

De sju studierna rekryterade deltagare från hela USA respektive från delstaterna Kalifornien, Hawaii och Virginia. Resultat från nya studier i Texas, Canada respektive Storbritannien stärkte evidensen för ett samband mellan användning av e-cigarett och initiering av rökning och sambandets generaliserbarhet till befolkningsurval utanför USA.

Resultat från några studier indikerade att mer regelbunden e-cigarettexponering ("högre dos") kan öka risken för att börja röka samt att rökningen fortsätter och blir mer regelbunden och intensiv.

De longitudinella studierna fann flera plausibla förklaringar till varför e-cigarett katalyserar rökdebut hos unga människor. Åtta studier fann att användning av e-cigarett ökade risken för rökning bland unga personer som annars hade få riskfaktorer för att börja röka (exempelvis få rökande vänner). Några studier fann evidens för att den initiala användningen av e-cigarett ändrade synen på rökning i mer positiv riktning och på så vis påverkade övergången från icke-rökare till rökare. En studie fann att e-cigaretternas nikotinnivåer var positivt associerade med rökningens regelbundenhet och intensitet.

Referenser

1. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). *Skolelevers drogvanor 2017*. CAN rapport 170. Stockholm, 2017.
<https://can.se/Publikationer/rapporter/skolelevers-drogvanor-2017/> [åtkomst den 19 november 2018]
2. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. *Public health consequences of e-cigarettes*. Washington DC, 2018.
3. Soneji S et al. Association between initial use of e-cigarettes and subsequent cigarette smoking among adolescents and young adults. A systematic review and meta-analysis. *JAMA Pediatrics*. 2017;171:788-797.